

Urška Sešek

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
urska.sesek@ff.uni-lj.si

UDK 81'24:378(497.4)

DOI: 10.4312/vestnik.5.69-79

BRALNE IN PISALNE NAVADE ŠTUDENTOV JEZIKOV IN ŠTUDIJSKI USPEH

1 UVOD

Pismenost je danes v svetu izjemno pomembna zmožnost posameznika in temu ustreza prioriteta, kar odseva tudi slovenska Nacionalna strategija za razvoj pismenosti (2006). Kot poudarja Grosmanova (2010), pa je v vedno kompleksnejši družbi potrebno tudi bolj kompleksno pojmovanje pismenosti, saj ne gre več zgolj za branje in pisanje, temveč tudi za medijsko, tehnično itd. pismenost ter znanje tujih jezikov in medkulturno osveščenost. Evropska unija že več desetletij, sploh pa po izidu Skupnega evropskega okvira za jezike (Council of Europe, 2001) spodbuja večjezičnost, vključno z večjezično pismenostjo. Skupni evropski okvir za jezike med drugim opredeljuje tudi kompetence, ki so potrebne za uspešno branje in pisanje v kateremkoli jeziku. Seveda potrebujemo za branje ali pisanje v tujem jeziku določeno znanje besedišča, slovnice, pisave, besedilnih konvencij itd. tega jezika, vendar pa ima večina sporazumevalnih kompetenc tudi elemente, ki so bolj ali manj univerzalni ter zato prenosljivi med jeziki. Tako je npr. že leta 1980 Clarke dokazal prenos strategij razumevanja besedila z materinščine na tuj jezik, ko učenci dosežejo v tem jeziku dovolj široko besedišče. Podobno velja tudi za pisanje (gl. npr. Berman 1994). Prenos zmožnosti branja in pisanja z materinščine na tuj jezik je potrjen tako pri mlajših kot tudi pri starejših učencih (gl. npr. Roberts 1994), prav tako pa prihaja tudi do povratnega vpliva pismenosti v tujem jeziku na pismenost v materinščini (gl. npr. Bournot-Trites in Tellowitz, 2002).

Vsi vidiki prepletanja branja in pisanja v materinščini z branjem in pisanjem v tujem jeziku še niso povsem raziskani, je pa to prepletanje dejstvo, ki ga premalo upoštevamo tako v izobraževanju kot v raziskovanju (gl. npr. El-Koumy 1997). Za Slovence je prvi tuj jezik, v katerem se udejstvujemo tudi pisno, nedvomno angleščina, vendar do sedaj skorajda nimamo raziskav, ki bi obravnavale naše branje in pisanje v obeh jezikih.

Ker se pisanje in branje v vsaj enem tujem jeziku poleg materinščine danes v Sloveniji začneja že v nižjih razredih osnovne šole, moramo pri preučevanju naše pismenosti upoštevati še dejstvo, da sta branje in pisanje poleg poslušanja glavni dejavnosti v šoli na vseh ravneh in pri vseh predmetih, zato je stopnja pismenosti vsakega učenca eden ključnih dejavnikov izobraževalnega uspeha nasploh. V tujini je bilo opravljenih mnogo raziskav, ki

to potrjujejo (gl. npr. Culinan 2000), pri nas pa to za osnovnošolsko raven ugotavljajo Flere in sodelavci (2009). Pri tem je treba še opozoriti, da je šola sicer za šolajočo mladino res glavni kraj branja in pisanja, vendar pa smo danes vsi vsakodnevno v stiku z veliko večjo količino pisnih besedil, kot je bilo to značilno za prejšnje generacije. To pomeni veliko izpostavljenost priložnostim tako za branje kot pisanje tudi izven šole, in sicer tako v materinščini kot tudi v tujih jezikih, predvsem v angleščini. V tujini so bile opravljene že razne raziskave te izpostavljenosti oz. pisno-bralne dejavnosti izven šole tako za nižje ravni šolanja kot tudi za višje (gl. npr. Lone 2012, Lee 2005), pri nas pa takih raziskav skorajda ni. Flere in sodelavci (2009) zajamejo branje osnovnošolcev izven šole v svoji široki študiji kot eno od številnih manjših postavk, za višje ravni izobraževanja pa takih raziskav nimamo, čeprav bi njihove izsledke lahko koristno uporabili za učinkovitejše šolske pristope k razvijanju pismenosti. Učinek bi bil dvakraten: višja pismenost učencev, dijakov in študentov že v času šolanja bi vodila v kvalitetnejšo splošno in poklicno izobraženost, hkrati pa tudi v višjo stopnjo pismenosti za delovanje v družbi po končanem šolanju.

Prav gotovo so med tistimi družbenimi skupinami, pri katerih je razvijanje pismenosti najbolj pomembno, študirajoči na visokih šolah, še posebej pa to velja za tiste, ki bodo pismenost razvijali pri bodočih generacijah, torej učitelje, ter tiste, ki se bodo poklicno ukvarjali z jezikom (učitelji jezikov, prevajalci, pisci...). Zato smo v naši raziskavi analizirali branje in pisanje – v materinščini in angleščini kot prvem tujem jeziku – pri študentih dveh jezikovnih oddelkov Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, pri čemer nas je zanimalo tako njihovo branje in pisanje v okviru študija kot izven njega ter v omejenem merilu tudi povezanost le-tega z njihovim študijskim uspehom.

2 RAZISKAVA

V raziskavi smo zajeli 73 študentov angleščine na Filozofski fakulteti v Ljubljani, od tega 57 z Oddelka za anglistiko in 16 z Oddelka za prevajalstvo, 39 študentov 1. letnika in 34 študentov 3. letnika. Izpolnili so vprašalnik o količini, zvrsteh in okoliščinah njihovega branja in pisanja, in sicer v okviru študija ter v vsakdanjem življenju, ter tako v materinščini kot v angleščini kot tujem jeziku, ki je predmet njihovega študija. Poleg odgovorov na vprašalnike smo kot merilo študijskega uspeha pridobili še številčne ocene vseh udeleženih študentov pri predmetu, katerega glavni cilj je spodbujanje pisne in bralne zmožnosti v angleščini kot ciljnim jeziku. Odgovore na vprašalnike smo analizirali z deskriptivnimi statističnimi metodami, nato pa izračunali še Spearmanov koeficient korelacij, da smo dobili odgovor na vprašanje o potencialnih povezavah med bralnimi in pisnimi navadami študentov ter njihovim študijskim uspehom. Seveda bi bilo potrebno za zanesljivo sliko teh povezav vzeti več meril njihovega študijskega uspeha (npr. povprečna ocena v letniku, povprečna ocena ob koncu študija), pa tudi eksperimentalno dokazati morebitno vzročno-posledično povezavo, uporabljena metodologija pa zadošča, da na te povezave opozorimo.

Vprašalnik je obsegal naslednja vprašanja:

1. Koliko **bereš**: v slovenščini? _____, v angleščini? _____
(Oceni približno število ur tedensko).
2. Katere zvrsti besedil najpogosteje bereš?
 - a) študijsko gradivo
 - b) dnevne časopise
 - c) tiskane revije
 - d) neleposlovne knjige
 - e) leposlovne knjige
 - f) spletne strani
 - g) drugo: _____
3. Ali uživaš v branju?
4. Kdaj najraje bereš?
5. Koliko **pišeš**: v slovenščini ? _____, v angleščini? _____
(Oceni približno število ur tedensko).
6. Katere zvrsti besedil najpogosteje pišeš?
 - h) zapiske in povzetke za študij
 - i) eseje, seminarske naloge
 - j) članke (za bilten, revijo..)
 - k) osebni dnevnik
 - l) pisma (sorodnikom, prijateljem)
 - m) SMS
 - n) poslovna pisma
 - o) drugo: _____
7. Ali rad pišeš?
8. Kdaj najraje pišeš?
9. Ali dobiš kako povratno informacijo na svoje pisanje?
 - a) odgovore na pisma in komentarje učiteljev na pisne naloge
 - b) samo komentarje učiteljev
 - c) drugo: _____

3 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

Najprej bomo podali analizo odgovorov na vprašalnik, nato pa še primerjalno analizo teh odgovorov z izbrano mero študijskega uspeha udeležencev.

1. *Koliko študentje berejo v slovenščini in koliko v angleščini?*

V slovenščini študentje 1. letnika v povprečju berejo 5,4 ure tedensko, študentje 3. letnika pa za spoznanje več, 6 ur. Pri tem ni bilo razlik med študenti prevajalstva in študenti anglistike, treba pa je poudariti velik razpon odgovorov, od 1 do 20 ur tedensko (SD za celotno množico je bila 4,8). Menimo, da so študentje pri odgovarjanju na to vprašanje večinoma imeli v mislih predvsem nekoliko zahtevnejše in ciljno usmerjeno branje, ne pa tudi t. i. prisilnega branja (npr. reklam med vožnjo po mestu) ter internetnih in SMS sporočil, s katerim se povprečen študent danes zagotovo ukvarja kar nekaj ur tedensko, vendar je to nekaj tako rutinskega, da se sploh ne zaveda, da bere. Zato je še toliko bolj vredno razmisleka, da se odgovori ,1 ura tedensko‘ večkrat pojavljajo tudi v vzorcu študentov 3. letnika.

V angleščini študentje skupno berejo povprečno 7,9 ure na teden, razpon odgovorov pa je še večji kot pri branju v materinščini (od 1 do 40 ur, SD = 7,3). Pri tem je nekoliko razlike v povprečni količini branja v angleščini med študenti 1. in 3. letnika (prvi berejo v povprečju 8,6 ur tedensko, slednji 7,3). Glede na to, da odgovori na Vprašanje 2 (v nadaljevanju) potrjujejo, da je glavnina njihovega branja v angleščini študijsko branje, to morda pomeni, da študentom v višjih letnikih upade motivacija za študijsko delo. Enak kot pri branju v slovenščini pa je v obeh skupinah tudi pri branju v angleščini razpon odgovorov, saj nekateri študentje berejo zelo veliko, nekateri pa tudi zelo malo. Razlik med študenti anglistike in študenti prevajalstva ni.

Če pogledamo primerjalno, študentje tujih jezikov vsekakor berejo več v angleščini kot v materinščini, kar je posledica tega, da je njihovo glavno branje študijsko gradivo, pri čemer je to gradivo skoraj brez izjeme v ciljnem jeziku. Pri branju v angleščini je tudi manjša pogostost odgovorov, da posameznik bere le 1 ali 2 uri tedensko. Naša raziskava si sicer ni zastavila vrednostnega vprašanja, kolikšna količina branja je za dani kontekst malo, srednje ali veliko, namen je bil predvsem ugotavljati ,stanje na terenu‘. Po razmisleku in analizi odgovorov pa lahko rečemo, da verjetno zgolj nekaj ur branja tedensko (posebej pri študentih, ki so odgovorili z nizko oceno števila ur v obeh jezikih) ni pozitiiven dejavnik študijskega napredka študentov nobene smeri, še posebej ne pri študiju jezikov, in sicer niti v smislu povečevanja generične bralne zmožnosti niti v smislu razvijanja specifičnih zmožnosti kot npr. leksikalne ali slovnične.

2. *Katere zvrsti besedil študentje najpogosteje berejo?*

V tej postavki vprašalnik ni ločeval med branjem oz. pisanjem v materinščini in v tujem jeziku, da ne bi bil preobsežen in preveč podroben, poleg tega pa je mogoče že iz samega

konteksta oceniti, katere zvrsti besedil berejo in pišejo preučevani študentje v slovenščini in katere v angleščini. Tako npr., kot že omenjeno, študijsko gradivo za študenta angleščine skoraj v celoti pomeni branje v angleščini, medtem ko npr. pisanje pisem za slovenske študente v večini pomeni pisanje v slovenščini. Ta razmislek nam omogoča tudi neke vrste navzkrižno preverjanje njihovih ocen količine branja in pisanja tedensko. Če je študent npr. označil za svoje najpogostejše čtivo dnevno časopisje, hkrati pa povedal, da bere v angleščini veliko več ur tedensko kot v slovenščini, verjetno njegova ocena ni zanesljiva.

Večina udeležencev je izbrala s seznama ponujenih odgovorov po tri zvrsti besedil, kar je dalo skupno 221 odgovorov. Po pričakovanjih je najpogostejše branje študijskega gradiva (učbeniki, članki, gradiva, ki jih pripravijo profesorji...) (60 odgovorov), tesno na drugem mestu pa je branje spletnih strani (55 odgovorov). Pri tem se pojavi le majhna razlika med študenti 1. in 3. letnika, saj pri študentih 1. letnika bolj prednjači študijsko gradivo. Na tretjem in četrtem mestu pa so leposlovne knjige (ki jih berejo tako v angleščini kot v slovenščini) ter dnevno časopisje. V precej manjši meri študentje berejo neleposlovne knjige in tiskane revije ali druge zvrsti besedil, in tu ni bilo omembe vrednih razlik med študenti 1. in 3. letnika, pač pa je bila razlika med študenti anglistike in prevajalstva – študenti prevajalstva najpogosteje berejo spletne strani in dnevne časopise, šele nato sledi študijsko gradivo. Čeprav je bil vzorec majhen, iz tega lahko sklepamo, da na zvrsti branja študentov vpliva tudi sama narava študija, saj se pri študiju prevajalstva študentje srečujejo z večjim razponom različnih aktualnih in neleposlovnih besedil kot študentje jezika in književnosti neprevajalske smeri, verjetno pa jih njihovi učitelji tudi bolj spodbujajo k branju neleposlovnih besedil oziroma k branju v materinščini nasploh.

3. in 4. Ali študentje radi berejo in v kakšnih okoliščinah najraje?

Besedne odgovore študentov na vprašanje, ali radi berejo, smo prevedli v lestvico od 1 do 5 (od ‚ne, ne berem rad‘ do ‚zelo rad‘). Povprečje celotne množice je 4,4, in razpon pri tem vprašanju ni bil velik (79,5 % študentov je odgovorilo z ‚da‘, ‚zelo rad‘ ali ‚večinoma rad‘). Da študentje jezikov na splošno radi berejo, je seveda pričakovan odgovor, 20,5 % študentov, ki ne berejo radi, pa je morda vseeno podatek, vreden razmisleka. Pri analizi rezultatov sicer nismo upoštevali spremenljivke spola, vendar pa je bilo pri tem vprašanju opaziti, da so odgovori ‚ne berem rad‘, ‚včasih‘, ‚odvisno‘ in podobno pogostejši pri fantih kot pri dekletih. Pogostejši so bili tudi pri študentih prvega letnika, kar je do neke mere logično, saj tisti, ki ne berejo radi (mogoče tudi zato, ker nimajo dovolj razvite bralne zmožnosti ob začetku študija), zaradi tega težje uspešno opravljajo študijske obveznosti in ne napredujejo v višje letnike.

Na vprašanje številka 4 so študentje, po pričakovanjih, odgovarjali, da najraje berejo čtivo, ki ga izberejo sami, v svojem prostem času, ko jih tema zelo zanima, zvečer pred spanjem, ko so sproščeni in podobno.

5. Koliko študentje pišejo v slovenščini in koliko v angleščini?

V slovenščini v skupnem povprečju študentje pišejo 5,3 ure tedensko, in sicer študentje 1. letnika manj, 4,5 ure tedensko ($SD = 5,7$), študentje 3. letnika pa 6,9 ur ($SD = 6,6$). To morda nakazuje, da se pri študentih jezikov v času študija razmerje med receptivno in produktivno jezikovno rabo postopoma spreminja v prid slednje in študentje postanejo bolj komunikacijsko aktivni. Lažje je pojasniti razliko v odgovorih med študenti anglistike in študente prevajalstva - slednji v povprečju pišejo v slovenščini 8,7 ur na teden, verjetno zaradi narave študija, ki sam po sebi vključuje analizo in produkcijo besedil v materinščini. Treba pa je poudariti, da, kot pri branju, tudi pri pisanju v celotni množici udeležencev vidimo velik razpon odgovorov, od 0 do 30 ur tedensko. Odgovor ‚nič ur‘ se je pri branju pojavil samo pri eni študentki, pri branju v slovenščini, a vseeno to ne more biti realen odgovor, vsaj ne če upoštevamo prav vse vrste in kontekste branja. Pri pisanju je morda nekoliko bolj verjetno, da posameznik oceni, da pisne zmožnosti v materinščini sploh ne prakticira (dva odgovora ‚nič‘ in dva odgovora ‚pol ure na teden‘), je pa vsekakor vredno razmisleka, zakaj je tako in kako to vpliva na razvoj pismenosti študentov na višji ravni.

V angleščini študentje skupno pišejo povprečno 7,9 ure na teden, razpon odgovorov pa je prav tako velik kot pri pisanju v slovenščini (od 0,5 do 30 ur, $SD = 7,3$). Zanimiva je razlika v povprečni količini pisanja v angleščini med študenti 1. in 3. letnika - prvi pišejo v povprečju 9,3 ur tedensko, slednji pa manj, 6,7, morda na račun tega, da v času študija bolj razvijejo študijske strategije in delajo manj obsežne zapiske in izpiske, manj verzij in osnutkov pisnih nalog in podobno. Najmanj v povprečju pišejo v angleščini študentje prevajalstva (4,3 ure tedensko), verjetno zaradi narave njihovega študija, ki zahteva poleg ukvarjanja z angleščino tudi pisanje v materinščini in v tretjem tujem jeziku.

Če pogledamo primerjalno, študentje tujih jezikov, enako kot velja za branje, več pišejo v angleščini kot v materinščini, kar je povezano z njihovim študijem, ki poteka v ciljnem jeziku. Enako kot pri branju vidimo zelo velik razpon odgovorov, pri čemer je pri pisanju več odgovorov ‚nič‘ ali ‚skoraj nič‘. To je verjetno povezano z dejstvom, da je pisanje na drugačen način kot branje proaktivna komunikacijska dejavnost, ki večinoma vključuje osebno izpostavljanje ter motivacijo, da nekaj posredujemo in vplivamo na druge. Hkrati pa iz rezultatov vidimo, da sta v povprečju količina branja in pisanja pri udeleženi študentih praktično enaki, pa čeprav predvsem na račun študijskih dejavnosti, kar je pozitivno, saj naj študentje jezikov in intelektualni delavci verjetno ne bi bili zgolj sprejemniki informacij, temveč aktivni udeleženci v družbenih diskurzih.

6. Katere zvrsti besedil študentje pišejo v slovenščini in v angleščini?

Kot pri vprašanju 2, ki se je tikalo zvrsti branih besedil, tudi tu iz istih razlogov nismo ločevali med pisanjem v materinščini in v tujem jeziku. Tudi tu je večina udeležencev izbrala s seznama ponujenih odgovorov po tri zvrsti besedil, kar je dalo skupno 202 odgovorov.

Na prvem mestu so seveda zapiski in povzetki za študij ter eseji in seminarske naloge (57 in 54 odgovorov), na tretjem pa je pisanje SMS sporočil (36 odgovorov). Na četrtem mestu (24 odgovorov) so druge zvrsti elektronskih besedil, največ spletni klepet in elektronska pošta, dva študenta sta navedla tudi pisanje v forume in bloge. Redki študentje pišejo tudi leposlovje (zgodbe, pesmi). Po pričakovanih študentje zelo malo pišejo članke in poslovna pisma, preseneča pa, da skoraj nihče od udeležencev ni odgovoril, da pogosto piše osebna pisma. V odgovorih skoraj ni bilo razlik med študenti 1. in 3. letnika, razen da je pri študentih 1. letnika nekoliko bolj pogosto pisanje osebnega dnevnika, izstopajo pa študentje prevajalstva, ki so v večini navajali tudi prevode kot besedilno zvrst, ki jo pogosto pišejo. Pri tem so nekateri posebej pojasnili, da ne gre za vaje v prevajanju kot študijsko aktivnost, temveč za honorarno prevajalsko delo.

Lahko povzamemo, da je za študente pisanje v največji meri obvezna študijska dejavnost, izven študija pa pišejo precej omejene zvrsti besedil, tako po dolžini kot vsebinsko. Predvsem prevladuje pisna komunikacija preko elektronskih in mobilnih medijev, za katero vemo, da je vedno bolj hibrid med pisnim in govornim diskurzom.

Vprašanje št. 7. (ali udeleženci radi pišejo) smo obdelali enako kot podobno vprašanje za branje, torej smo odgovore kvantificirali v lestvico od 1-5. Skupni povprečni rezultat je 4, povprečje študentov 3. letnika 4,2 (SD=1,19) in 1. letnika 3,9 (SD = 1,5), kar je podoben rezultat, kot smo ga videli tudi pri analizi odnosa do branja in ga lahko verjetno tudi interpretiramo enako; tisti študentje, ki raje pišejo (imajo pisno zmožnost bolj razvito že ob vstopu v študij ali pa jo uspešneje razvijajo tekom študija) tudi bolj napredujejo skozi študijski program. Razlika med študenti anglistike in prevajalstva je zanimiva, saj je razpon odgovorov pri slednjih manjši (SD = 1,3), skupno povprečje pa nižje (3,9), kar se ne sklada z dejstvom, da je poudarek v njihovem usposabljanju na pisnem prevajanju, torej produkciji pisnih besedil.

Odgovori na vprašanje št. 8 (v kakšnih okoliščinah študentje najraje pišejo) so zelo raznoliki in zanimivi, saj iz njih lahko razberemo celo paleto dejavnikov, ki vplivajo na proces pisanja in razvijanja pisne zmožnosti. Nekateri študentje so naštevali zvrsti besedil, ki jih najraje pišejo (presenetljivo, kar trikrat so našteali študijske zapiske, pa seveda spletni klepet, sms, dnevnik, en študent pa je izjavil, da najraje piše polemike). Po pričakovanih, podobno kot pri branju, je zelo pomembna tema (,zanimiva', ,me potegne', ,osebna' – 13 odgovorov) in ustrezen čas in prostor (18 študentov je odgovorilo, da najraje pišejo zvečer, popoldan, ponoči, med počitnicami in podobno). Pomen notranje motivacije je viden iz odgovorov *ko dobim navdih* (7), *ko hočem / imam kaj povedati* (4), *ko dobim dobro idejo*, zanimiv pa je tudi naslednji sklop: *ko nisem časovno omejena* (4), *ko sem razpoložena* (2), *ko sem sproščena* (3), *ko me ne silijo* (2), *ko rabim antistres*, *ko mi ni treba preveč misliti*, *ko je za zabavo*, *ko pišem samo zase*, *ko čutim potrebo*, *ko ni v zvezi s študijem*, *ko ni obvezno, če me ne ocenjujejo*. Glede na to, da smo spraševali tudi po pisanju v tujem jeziku, je zanimiv odgovor ene študentke: ,najraje pišem, ko mi ni

treba iskati besed', en študent pa je izpostavil, da raje piše na računalnik kot na roko. Trije študentje prevajalstva so odgovorili, da je njihova najljubša oblika pisanja prevajanje. Za tri študente je najpomembnejša motivacija za pisanje zavedanje učinka na bralca in povratna informacija: *ko dobim takoj fdbek, ko pišem kaj koristnega, ko vem, da bo moje delo na nekoga vplivalo*, kar se navezuje na zadnje vprašanje.

Od koga dobite povratno informacijo na vaše pisanje? Po pričakovanjih je najpogostejši odgovor ‚Dobim odgovore na pisma in komentarje učiteljev na pisne naloge.‘ (45 %), dokaj pogost pa je bil tudi odgovor (‚Samo od učiteljev.‘ (35 %), kar pomeni, da kar nekaj študentov izven študija praktično ne sodeluje v nobenem pisnem diskurzu (če ne štejemo SMS in podobnih oblik). 19 % študentov je odgovorilo, da jim poleg učiteljev dajejo komentarje na njihovo pisanje prijatelji ali sorodniki, bralci v spletnih forumih, na Facebooku ali blogu, študentje prevajalstva pa so omenjali tudi povratno informacijo s strani svojih delodajalcev.

V drugem delu raziskave smo iskali odgovor na vprašanje: **Ali obstaja povezava med branjem in pisanjem študentov ter njihovim študijskim uspehom?** Za izračun Spearmanovega koeficienta smo vzeli šest spremenljivk:

1. oceno vsakega sodelujočega študenta pri enem primerljivem študijskem predmetu, kjer je poudarek na bralni in pisni zmožnosti v ciljnem jeziku,
2. samooceno števila ur branja v slovenščini tedensko,
3. samooceno števila ur branja v angleščini tedensko,
4. samooceno števila ur pisanja v slovenščini tedensko,
5. samooceno števila ur pisanja v angleščini tedensko in
6. kvantificirano samooceno veselja do branja / pisanja (na lestvici od 1-5).

Rezultati za celotno množico, prikazani v spodnji tabeli, kažejo, da med temi spremenljivkami ni korelacij, saj je korelacijski koeficient v vseh primerih zelo majhen, p-vrednost, torej verjetnost tega rezultata ob ničelni hipotezi, da povezanosti ni, pa občutno prevelika.

Preglednica 1: Korelacije med branjem in pisanjem ter študijskim uspehom

Študijska ocena in količina branja v slovenščini	$\rho = -0,06$, $p = 0,59$
Študijska ocena in količina branja v angleščini	$\rho = -0,05$, $p = 0,69$
Študijska ocena in veselje do branja	$\rho = -0,21$, $p = 0,08$
Študijska ocena in količina pisanja v slovenščini	$\rho = -0,05$, $p = 0,70$
Študijska ocena in količina pisanja v angleščini	$\rho = -0,04$, $p = 0,71$
Študijska ocena in veselje do pisanja	$\rho = 0,02$, $p = 0,83$

Na prvi pogled je videti, da količina branja in pisanja pri študentih ni povezana s študijskim uspehom, vendar je tak rezultat lahko posledica več dejavnikov. Morda je v naši raziskavi upoštevana mera študijske uspešnosti premalo veljavna, morda so pridobljene

samoocene študentov, koliko časa dejansko porabijo za branje in pisanje na teden, premalo zanesljive, verjetno pa bi bilo potrebno zajeti poleg upoštevanih spremenljivk še kakovost njihovih pisno-bralnih dejavnosti. Nekdo lahko npr. za določeno dejavnost porabi zelo veliko časa, kar pa še ne pomeni, da uporablja prave strategije in je pri tej dejavnosti učinkovit. Tako lahko tudi študent, ki vsak teden preživi veliko ur v študijskem branju in pisanju nalog in zapiskov, to počne na način, ki ne vodi v izboljšanje njegovega branja in pisanja, temveč ostaja ves čas na isti ravni in zato tudi ne dobiva visokih študijskih ocen. Vprašanje je tudi, koliko prispevajo k pismenosti, ki se pričakuje na izpitih, najpogostejše prostočasne bralne in pisne dejavnosti študentov, če vemo, da med temi prevladujejo branje spletnih strani ter krajše in neformalne interakcije prek sodobnih medijev.

4 ZAKLJUČEK

Z raziskavo smo želeli podati vpogled v bralne in pisne dejavnosti slovenskih študentov jezikovnih smeri, saj je to družbena skupina, pri kateri je pomen večjezične pismenosti še posebej izrazit. Pri tem smo želeli tudi preveriti, ali je količina njihovega branja in pisanja ter njihov odnos do teh dejavnosti povezan z njihovim študijskim uspehom. Iz rezultatov lahko povzamemo, da študentje tujih jezikov:

- v povprečju več berejo in pišejo v tujem jeziku kot v slovenščini, kar izhaja iz dejstva, da njihov študij poteka v ciljnem jeziku (v našem primeru v angleščini)
- je količina branja in pisanja v obeh jezikih skupaj zelo različna, od borih 5 ur do preko 70 ur tedensko,
- nekoliko manj in manj radi pišejo kot berejo,
- berejo in pišejo pretežno tiste zvrsti besedil, ki jih zahteva študij (učbenike, zapiske, seminarske naloge...), izven študija pa berejo predvsem spletne strani in leposlovje, pišejo pa kratka elektronska sporočila,
- imajo zelo različen odnos do branja in pisanja (proti pričakovanjem najdemo med njimi kar nekaj takih, ki ne berejo in pišejo preveč radi, predvsem fantje (kot so ugotovile Pečjakova in sodelavke (2010) tudi za slovenske osnovnošolce).

Odgovore na vprašanja o tem, kaj študente motivira za branje in pisanje, lahko s pridom uporabimo, če želimo spodbuditi študente k obsežnejšemu in učinkovitejšemu branju in pisanju v okviru študija, npr. tako, da jim damo več svobode pri izboru tem za urjenje branja in pisanja in bolj vključujemo njihova zanimanja, bolj spodbujamo branje in pisanje različnih besedilnih zvrsti, ter poskušamo preko študijskih dejavnosti vplivati tudi na njihov izbor zvrsti in strategij branja in pisanja izven študija.

S statistično analizo branja in pisanja študentov (količine in motiviranosti) v povezavi z njihovimi študijskimi rezultati smo ugotovili, da te spremenljivke niso jasno povezane, za

kar pa je več možnih vzrokov, ki nas vodijo predvsem v razmislek o pomenu kakovosti in strategij branja in pisanja poleg same količine, okoliščin in odnosa do teh dejavnosti.

Menimo, da so rezultati vsaj do neke mere posplošljivi na slovenske študente večine študijskih smeri, vsekakor družboslovnih, pa tudi na srednješolce ter odrasle, hkrati pa nudijo iztočnice za nadaljnje raziskovanje večjezične pismenosti v Sloveniji ter pisnih in bralnih zmožnosti na visokošolski ravni pri nas.

VIRI

- BERMAN, Robert, 1994: Learners' Transfer of Writing Skills Between Languages. *TESL Canada Journal*. 12/1. 29 – 46.
- BOURNOT-TRITES, Monique, Tellowitz, Ulrike, 2002: *Report of Current Research on the Effects of Second Language Learning on First Language Literacy Skills*. Atlantic Provinces Educational Foundation. Dostopno na naslovu: <http://edinaschools.org/cms/lib07/MN01909547/Centricity/Domain/463/report1.pdf> (citirano 27. 9. 2013).
- CLARKE, Mark, 1980: The Short-Circuit Hypothesis: Or When Language Competence Interferes with Reading Performance. *Modern Language Journal*. 64. 203-209.
- Council of Europe, 2001: *Common European Framework for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- CULINAN, Bernice, 2000: *Independent Reading and School Achievement*. Dostopno na naslovu: <http://www.ala.org/aasl/aaslpubsandjournals/slmrb/slmrcontents/volume32000/independent> (citirano 27. 9. 2013).
- EL-KOUMY, Abdel Salam, 1997: Exploring the Reading-Writing Relationship in NES and EFL Students. Dostopno na naslovu: <http://www.eric.ed.gov/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED413781> (citirano 27. 9. 2013).
- FLERE, Sergej in drugi, 2009: *Kdo je uspešen v slovenski šoli? Poročilo o rezultatih raziskave v okviru projekta Perspektive evalvacije in razvoja sistema vzgoje in izobraževanja*. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Dostopno na naslovu: http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/zalozba/ZnanstvenaPorocila/15_09_kdo_je_uspesen_v_slovenski_soli.pdf (citirano 27. 9. 2013).
- GROSMAN, Meta, 2010: Kakšne pismenosti potrebujemo za 21. stoletje. *Sodobna pedagogika*. 1/2010. 16-27.
- LEE, Choonhwa, 2005: *Different Types of English to which Korean College Students are Exposed Outside the Class*. East Lansing, MI: National Center for Research on Teacher Learning. Dostopno na naslovu: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED490770.pdf> (citirano 27. 9. 2013).
- LOAN, Fayaz Ahmad, 2012: Reading Habits of Rural and Urban College Students in the 21st Century. *Library Philosophy and Practice*. Dostopno na naslovu: <http://www.webpages.uidaho.edu/~mbolin/loan.htm> (citirano 27. 9. 2013).

Ministrstvo za šolstvo in šport, 2006: Nacionalna strategija za razvoj pismenosti. Dostopno na naslovu: <http://pismenost.acs.si/datoteke/komisija/strategija.pdf> (citirano 27. 9. 2013).

PEČJAK, Sonja in drugi, 2010: Bralna pismenost ob koncu osnovne šole – ali fantje berejo drugače kot dekleta? *Sodobna pedagogika*. 1/2010. 86-102.

ROBERTS, Cheryl, 1994: Transferring Literacy Skills from L1 To L2: From Theory to Practice. *The Journal of Educational Issues of Language Minority Students*. 13. 209-221.

POVZETEK

Bralne in pisalne navade študentov jezikov in študijski uspeh

Večjezična pismenost je v sodobni družbi pomembna zmožnost, še posebej za določene poklicne in izobrazbene skupine. V pričujoči raziskavi je 73 študentov tujih jezikov poročalo o svojem branju in pisanju v materinščini in v tujem jeziku v okviru študija in izven njega (količini, okoliščinah in motiviranosti), nato pa ugotavljamo še povezanost teh dejavnikov s študijskim uspehom. Rezultati kažejo, da razmerje med branjem in pisanjem v slovenščini in angleščini ter zvrsti besedil študentom predvsem narekuje njihov študij, po količini teh dejavnosti ter odnosu do njih pa se zelo razlikujejo. Izven študija berejo in pišejo predvsem v elektronskih medijih. Med branjem in pisanjem študentov ter izbrano mero njihovega študijskega uspeha se niso pokazale korelacije, razmislek o vzrokih pa odpre vprašanje kakovosti in strategij branja in pisanja. Rezultate raziskave lahko uporabimo za razmislek o izboljšanju razvijanja pismenosti na različnih ravneh našega izobraževanja in za nadaljnje raziskave večjezične pismenosti, ki jih pri nas primanjkuje.

Ključne besede: branje, pisanje, slovenščina, angleščina, študentje

ABSTRACT

Reading and Writing Habits of University Language Students and Their Academic Success

Multilingual literacy is an important competence in today's society, especially for some professional groups. In the present study, 73 university language majors reported on their reading and writing in the mother tongue and target language, within and outside of their studies (quantity, circumstances and motivation), and the data were tested for correlations with their academic success. Results show that the students' ratio of reading and writing in Slovenian vs. English and the text types are mostly dictated by their studies, but there are big differences in the quantity of these activities and the students' attitudes. In their free time, students mostly read and write in the electronic media. No correlations were found with the selected measure of academic success. The results of the study can be utilized for planning improvements in literacy development in the Slovenian educational system and for further research into multilingual literacy, which is currently not abundant.

Key words: reading, writing, Slovenian, English, university students